

Тютюнник Юрій Михайлович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,

Тютюнник Світлана Василівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

УДК 330.131.5:336.226.232

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИСКОРЕННЯ ОБОРОТНОСТІ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Прискорення обертання оборотних активів має велике значення для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства, що пояснюється такими факторами.

По-перше, прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дає змогу підприємству вивільняти частину оборотних коштів або для їх використання в економіці (абсолютне вивільнення), або для додаткового виробництва продукції (відносне вивільнення).

По-друге, за рахунок прискорення оборотності вивільняються речові елементи оборотних засобів, зменшується відносна потреба в запасах сировини, матеріалів, палива, незавершеного виробництва тощо, а отже, вивільняються й грошові активи, раніше вкладені в ці запаси. Вивільнені грошові кошти дають можливість підвищити платоспроможність підприємства.

По-третє, прискорення оборотності на тій чи іншій стадії кругообігу коштів (наприклад, скорочення часу перебування матеріалів на складах) створює передумови для прискорення обороту на інших стадіях.

Одним із завдань аналізу оборотності оборотних активів є визначення величини коштів, вивільнених із господарської діяльності за рахунок прискорення оборотності або додатково залучених до господарської діяльності внаслідок уповільнення оборотності оборотних активів [1, с. 211]. Величина відносного вивільнення з господарської діяльності (–) або додаткового залучення до господарської діяльності (+) оборотних активів визначається як добуток одноденного обороту в звітному періоді на різницю тривалості одного обороту в звітному й базовому періодах:

$$\Delta \hat{A} = \frac{\times \ddot{A}_1}{360} \times (\dot{O}_1 - \dot{O}_0), \quad (1)$$

де ΔOA – вивільнення (–) або додаткове залучення (+) оборотних активів як результат прискорення (уповільнення) їх оборотності, тис. грн;

$ЧД_1$ – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному році, тис. грн;

T_1 і T_0 – тривалість одного обороту оборотних активів відповідно у звітному й базовому роках, днів.

Зміна оборотності оборотних активів є одним із факторів впливу на динаміку чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Щоб визначити вплив факторів на зміну чистого доходу, використовується мультиплікативна *факторна модель*:

$$\times \ddot{A} = \hat{I}\dot{A} \times \hat{E}_{\dot{a}0}. \quad (2)$$

Отже, на зміну величини чистого доходу впливають два фактори:

- 1) середньорічна вартість оборотних активів (OA);
- 2) коефіцієнт обертання оборотних активів ($K_{об}$).

Для визначення впливу факторів на зміну чистого доходу застосовується, наприклад, спосіб ланцюгових підстановок, що передбачає розрахунок умовного значення результативного показника ($ЧД_{ум}$):

$$\times \ddot{A}_{O\dot{t}} = \hat{I}\dot{A}_1 \times \hat{E}_{\dot{a}0}, \quad (3)$$

де OA_1 – середньорічна вартість оборотних активів у звітному періоді;

$K_{об0}$ – коефіцієнт обертання оборотних активів у базовому періоді.

Тоді загальна зміна (+,–) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн:

$$\Delta ЧД = ЧД_1 - ЧД_0, \quad (4)$$

у тому числі за рахунок факторів:

- 1) середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta \times \ddot{A}_{\dot{I}\dot{A}} = \times \ddot{A}_{O\dot{t}} - \times \ddot{A}_0; \quad (5)$$

- 2) коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta ЧД_{K_{об}} = ЧД_1 - ЧД_{ум}. \quad (6)$$

Загальна додаткова потреба (вивільнення) оборотних активів за умови прогнозованого збільшення чистого доходу визначається за формулою:

$$\Delta \hat{I}\dot{A}_{\zeta \hat{A}} = \frac{(\hat{I}\dot{A} - \Delta \zeta) \times \Delta \times \ddot{A}}{\times \ddot{A}} - \Delta \zeta, \quad (7)$$

де $\Delta OA_{3AГ}$ – загальна додаткова потреба (+) або вивільнення (–) оборотних активів, тис. грн;

OA – фактична середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн;

ΔZ – резерв вивільнення понаднормативних запасів оборотних коштів, тис. грн;

$\Delta ЧД$ – резерв збільшення чистого доходу, тис. грн;

$ЧД$ – фактичний чистий дохід, тис. грн.

Сума додаткового (недоодержаного) прибутку в результаті зміни оборотності оборотних активів визначається за формулою:

$$\Delta \times \ddot{I} = \times \ddot{I}_0 \times \frac{\times \ddot{A}_1}{\times \ddot{A}_0} \times \frac{\hat{I} \hat{A}_0}{\hat{I} \hat{A}_1} - \times \ddot{I}_0, \quad (8)$$

де $\Delta ЧП$ – додатковий (недоодержаний) чистий прибуток у результаті зміни оборотності оборотних активів, тис. грн;

$ЧП_0$ – чистий прибуток у базовому періоді, тис. грн;

$ЧД_1$ і $ЧД_0$ – чистий дохід відповідно у звітному й базовому періодах, тис. грн;

OA_0 і OA_1 – середньорічна вартість оборотних активів відповідно у базовому й звітному періодах, тис. грн.

Основними шляхами прискорення оборотності оборотних активів є [2, с. 565]:

- скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва;
- покращення організації матеріально-технічного постачання з метою безперервного забезпечення виробництва необхідними матеріальними ресурсами та скорочення часу перебування коштів у запасах;
- підвищення рівня маркетингових досліджень, спрямованих на більш швидкий рух товарів від виробника до споживача;
- прискорення процесу відвантаження продукції та оформлення розрахункових документів;
- скорочення часу перебування коштів у дебіторській заборгованості.

Прискорення оборотності оборотних активів сприяє вирішенню фінансових проблем за рахунок використання насамперед внутрішніх резервів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Крамаренко Г. О., Фінансовий аналіз : [підручник] / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г. В. Савицька ; 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.